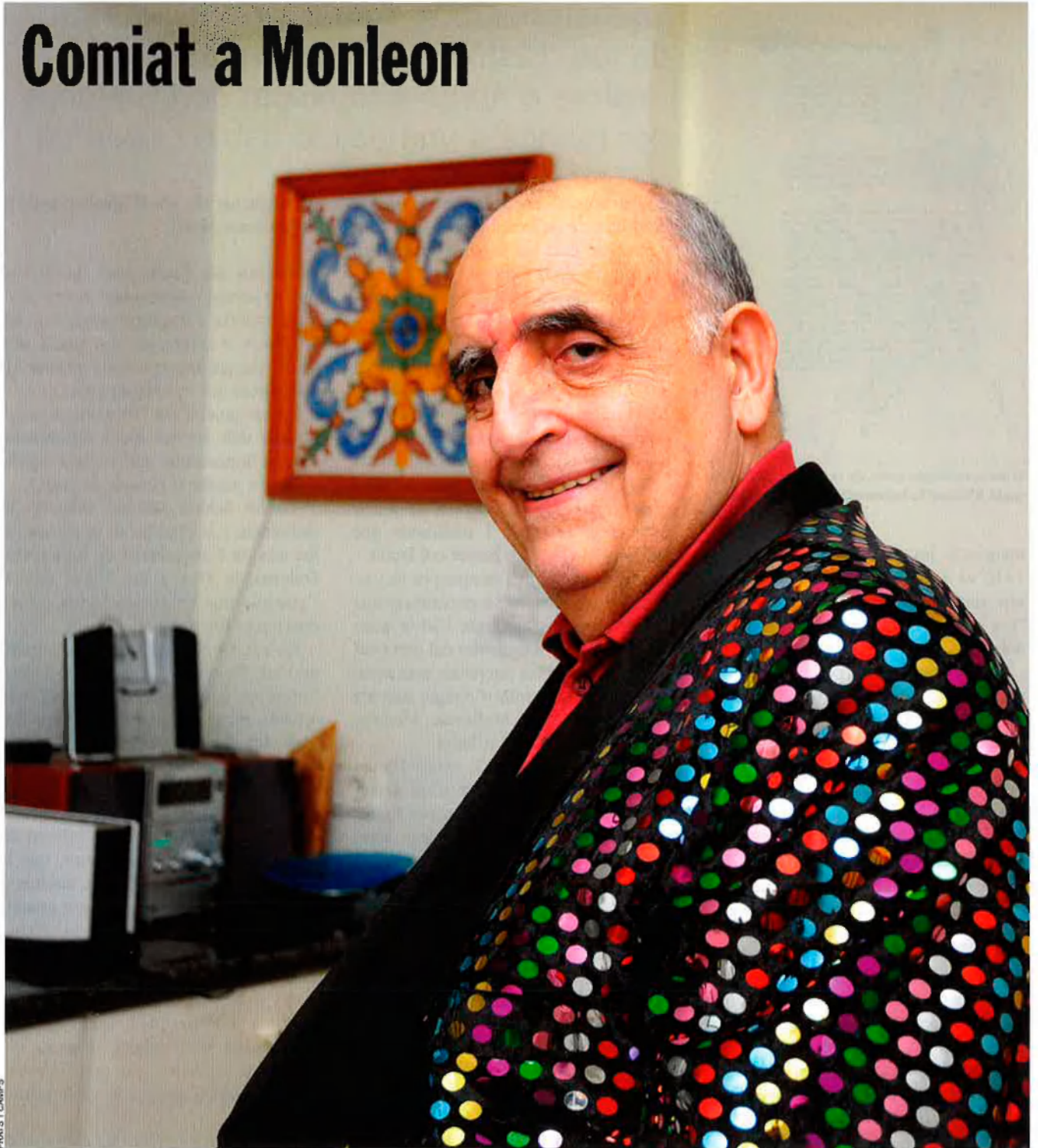

Comiat a Monleon

FRATS I CAMPS

El dia 28 de desembre es va morir a València el 'showman' per excel·lència, el còmic i actor i músic que va sacsejar el país a còpia de vivacitat, desinhibició i bonhomia, Joan Monleon. Hem parlat amb vuit de les moltes veus que van coincidir en la seva trajectòria perquè ens ajudessin a confeccionar un retrat tan polièdric com la seva personalitat. A tall d'homenatge.

ELISEU CLIMENT

Editor

Ell tenia una orxateria a Baró de Càrcer, 25. I jo vivia... a Baró de Càrcer, 25. Era lògic que ens férem amics. Sa mare era un encant, també, una senyora immensa,

amb molta personalitat. I son pare ja era artista. Tenia bona arrel, per dir-ho d'alguna manera.

Monleon era una persona molt viva, que entenia molt bé la gent d'aquest país. Cap a les onze del matí, l'hora en què tenia poca gent a l'orxateria, pujava a casa meua i, és clar, conspiràvem: ens complicàrem en el concurs de teatre faller, en Els Pavesos... i des d'aquell moment ja no vam perdre la relació. Ell tenia tota la força i la gràcia i l'energia, la saviesa i la ironia de les classes populars, sobretot de la gent major (per l'orxateria passaven totes les dones de l'horta de València, com aquell qui diu) i tot això després ho va abocar al món de la cançó, de l'espectacle, del teatre. Es pot dir que continuava la línia del teatre valencià tradicional, del teatre satíric, fins i tot dels antics col·loquiers. Per bé que li tocà de viure un moment complicat, en el qual aquest teatre s'acabava i alguna gent menystenia la cultura popular que ell representava, i hi va haver incomprensió. Del tot absurda, però n'hi va haver. En tot cas, ell, mentrestant, va saltar a Barcelona: era l'únic personatge no fill del món intel·lectual que s'integrà amb normalitat a Catalunya. Com si continuara el famós teatre valencià que, amb Pep Alba (que no és a l'Enciclopèdia Catalana, per cert), omplia els teatres de Barcelona, abans de la República i durant la República.

Després se li tancaren les portes, sobretot a València. Joan Monleon era un personatge popular de progrés, que al PSOE no li feia gaire gràcia i al PP tampoc. I va sofrir doblement la situació complicada d'aquesta ciutat. Però n'ha quedat una obra important. Sempre mantindrem Monleon com a referència en la cultura popular en català.

CARLES GAMEZ

Periodista

D'alguna manera, Joan Monleon va ser el reflex d'aquest país. El vaig conèixer l'any 1975, quan es va fer un homenatge a Vicent Andrés Estellés, que acabava

de guanyar el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, i al teatre Principal de València s'hi va fer un muntatge on actuava Ovidi Montllor. La falla de Corretgeria - Bany dels Pavesos hi representava *La infanta Tellina i el rei Matarot*. Després la van fer al teatre Micalet, dirigida per Rafa Gallart, i va aglutinar un munt de gent, des de Rafa Gassent a Empar Ferrer o Salvador Jáfer. A partir d'ací férem amistat. Com definir-lo? Monleon era molt esponja: ell venia del món de la falla, i sempre va tenir aquell punt d'espectacle, i alhora era molt culte. I va muntar Els Pavesos, que va ser un gran invent: en un moment en què es feia una cançó molt polititzada, ells van tocar la part divertida, amb un espectacle tan mediterrani... Sempre dèiem que si Fellini haguera passat per València hauria posat Monleon al *Satyricon*.

Pense en ell i m'agrada recordar-lo en aquell final dels anys 70, quan treballava a l'orxateria (La Holandesa, en deien) amb sa mare, i de dia feia bunyols i, de nit, teatre al Micalet. M'agrada recordar-lo quan pujàvem a Barcelona, als festivals de Canet (el de rock i el de cançó), al Zeleste... A la gent d'allà els resultaven molt sorprenents, Els Pavesos de Monleon i Merxe Banyuls, que eren una espècie de Luis Mariano i Gloria Lasso a la valenciana. Però no hem de perdre de vista que també va fer una obra amb Hermann Bonnín, *La gran il·lusió*, d'Eduardo de Filippo, de la qual estava molt content. És que tenia facetes molt diferents: hi havia, de fet, molts Monleons. També el que anava als premis Octubre, allà a la Piscina València: fou un home compromès amb el país i la cultura. A la seua manera, és clar. Però sempre hi va ser. Joan Fuster, per exemple, se l'estimava molt. Recorde aquella seua expressió famosa, quan, amb l'engegada de Canal 9, Monleon es va convertir en una estrella mediàtica i

alguns es mostraren crítics amb el seu programa: aleshores va ser quan Fuster va dir allò de "Què esperàveu que fera, la *Revista de Occidente*?"

VENTURA PONS

Director de cinema

Per a mi, València era el Monle i el Monle era València. M'era com un germà gran. I impressionava, veure'l, jo què sé, a les festes de la Magdalena, per exemple, a

Castelló, en aquella plaça gran plena de gom a gom. Tenia tal capacitat de comunicació que, així que feia un gest, un crit, una paraula, patapam!, es ficava tothom a la butxaca. En treia tant com volia, de la gent. I era extraordinari. Com extraordinària era l'empenta i l'alegria que portava a sobre. Amb ell vaig conèixer una València fantàstica, en aquells anys tan actius d'Els Pavesos. Quina València! Era València en marxa, en festes, amb aquest sentit lúdic que sap tenir la gent d'allà. Podria parlar de l'alegria de veure'l actuar o de les nits que acabàvem ben torrats, al Cafè de la Seu, ballant sobre la barra... A València, ja no hi sabré venir sense el Monle.

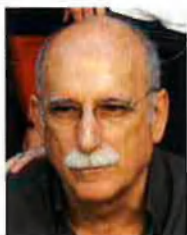
Ens devíem conèixer a final dels 70. A la meua segona pel·lícula, *El vicari d'Olot*, ja li dono un paper bastant important. Ben mirat, a les tres pel·lícules que he fet amb ell ha tingut papers força diferents: va fer de cardenal superreaccionari, de personatge de fotonovel·la porno a *La rossa del bar* (hi estava molt divertit, amb samarreta i salacot) i, a *Putxa misèria*, de guàrdia civil. També vam fer teatre, un musical amb música del mestre Torrens (el de "Remena nena"): vam reconstruir, amb decorats de paper i tot plegat, el *Don Juan Tenorio* que havia fet, durant la guerra, el pare de la Mary Sampere. A Barcelona ho havien fet ella i Capri. A València, ella i Monleon. Va ser impressionant. I ens ho vam passar molt molt bé.

I després ja va fer aquesta aposta per la televisió, amb aquell concurs absolutament surrealista que hi tenia, *La paella russa*. Una vegada em va mostrar l'habitació on guardaven les ofrenes que li portava la gent... perquè és que la gent

anava allà i li duia regals com si fossin ofrenes! Va ser un home d'una popularitat extraordinària. I molt estimat. Molt. Sembla mentida que un home que ha donat tant al seu país en rebi tan poc en canvi. Va estar fotut, però l'última vegada que el vaig veure, aquesta tardor, vaig tornar a trobar el Monleon de sempre, amb aquella seva alegria de viure: és una cosa que es porta a dins o no es porta, i el Monle ho portava. I tenia un cor enorme. Per això fa tanta llàstima que hagi petat aquest cor tan gran que tenia. Estic molt trist, ara. Molt.

ENRIC GARCIA

Actor i dissenyador de vestuari

Recorde per exemple l'any 1981: la nit de Cap d'Any, al Micalet, actuaven Els Pavesos, amb la Merxe Banyuls i tots els músics. Monle em va demanar que hi fera de presentador.

Jo no ho tenia clar però ell, evidentment, em va convèncer: "Tu aniràs de seriós, per contrastar." Va ser una experiència increïble. Jo, als assajos, els demanava que m'explicaren què farien, per preparar-me les notes, però no hi va haver manera. I, quan va ser l'hora i em tenia vestit de blanc de cap a peus, amb barret de copa alta i tot, em va dir: "Mira, tu, a partir d'un moment, cada volta que isques portes una peça de roba menys. Però no és *striptease*, eh?" Al final, és clar, em vaig dir que no hi havia anotacions que hi valgueren: un poc de la cope-ta que prenien tots, i avant: vaig acabar la nit fent passarel·la amb Pavesos, tot transvestit!

En una altra ocasió havia fet de Capitan Centellas al Tenorio còmicomusical que van muntar amb la Mary Sampere (ben mirat, vaig fer de *capitana*, perquè Ventura Pons em va dir que tirara per aquí, i com que això, en aquesta ciutat, funciona tant...): si has treballat amb Joan Monleon ja no l'oblides mai. Només em sap greu no haver tingut ocasió de veure algunes peces dramàtiques que va fer: tenia més capacitats de les que molta gent pensava. Ell era la famosa *paella russa*, és clar, i aquella seua capacitat de connectar amb la gent, i també era un

FRANCS I CAMPS

home que va lluitar per la llengua i la identitat del poble valencià. Tot alhora. Per al País Valencià va ser fonamental.

AMPARO GARCIA

Actriu i ballarina

Vaig començar a treballar amb ell a la segona etapa d'Els Pavesos. Es continuaven dient igual, amb músics excel·lents, i hi va voler incorporar du-

es xiques per fer-hi cors i ball. Va fer un càsting i em va agafar. Després, en començar Canal 9, li van proposar el programa de televisió i vaig continuar amb ell tres anys més: m'encarregava de les coreografies i era una de les Monleone-tes, que així ens dèiem, ho recordeu? *El show de Joan Monleon*, malgrat els detractors que tenia, va ser un programa transgressor. De diiuns a divendres, en directe: va ser una convivència molt intensa. D'acord que en morir algú, tothom l'exalta, però és que ell era realment una persona molt especial. Un exemple de la seua familiaritat: tenia un estudi de

música a casa, on componia i on assajàvem, i allò que més li agradava, després de la feina –i de la feina ben feta–, era que seguérem al menjador una estoneta a fer un cafè i xerrar, tranquil·lament. Tenia la peculiaritat de fer-te sentir còmode i ben acollit. I això ho va traslladar a la televisió, perquè era de veres, part de la seua personalitat. Igual que l'humor. Feia acudits de tot, sabia veure la vida des del punt de vista irònic, que és imprescindible per a la salut mental. I, alhora, si calia posar-se seriós, també s'hi posava. Perquè era una persona molt culta, amb qui podies parlar absolutament de tot i de qui podies aprendre moltíssim.

Ha estat una gran pèrdua. Sobretot humana. I deixarà un buit en la cultura valenciana que no es pot tornar a omplir. Era descarcat, compromès, políticament incorrecte, transgressor, i, a la seua època, va fer coses que ningú no s'atrevia a fer, tant a les lletres de les cançons, on hi havia crítica contínua, com als xous. Ais assajos marcava ies coses a tothom, com un bon director, però després desplegava tot el seu art en l'actuació en directe. Era un autèntic *showman*. I una persona amb una gran tendresa. Ha mort un mite del País Valencià.

moderat, *démodé* per a les elits potser, però tremendament divertida i estimada per amplíssimes capes populars.

Des que el xou s'estrenà el 1989, feien un cua enorme les persones, de mitjana edat en avant quasi sempre, que volien acudir al plató 2 de Canal 9 per assistir en directe al programa, dur a Monleon un braç de gitano o uns pastissets del poble i, amb sort, esperar que diguera a alguna jubilada encanadeta de riure que li havia tocat la clòtxina, la carxofa, la gamba o el conill. Un joc innocent, en definitiva, que després fou substituït per tota classe de perversions democràtiques i mediàtiques per part d'alguns que aplicaren al peu de la lletra aquella proclama monleoniana: "A guanyar diners!"

Ara ha dit adéu per sempre. Però el xou continua. i ja no és ei de Joan Monleon.

PAU ALABAJOS

Cantant

Ens ha deixat Joan Monleon. Se'n va una de les nostres figures més mediàtiques, després d'aproximadament dues dècades de silenci forçós: el polifacètic artista

havia manifestat en diverses ocasions que s'havia vist obligat a amagar en un calaix les seues inquietuds creatives i fins i tot va arribar a expressar, amb una constatable pesantor, la seua decepció per l'oblit institucional i polític al qual es veia sotmès. Un altre artista valencià condemnat en vida a l'exili intel·lectual i lloai i beatificat en obituaris i articles d'opinió, sempre massa tard, després del seu traspàs.

Va protagonitzar, en primera persona, les primeres passes de Canal 9; i no podem oblidar la seua labor en diversos programes de ràdio i la seua participació en quasi una vintena de pel·lícules. Però l'àmbit en el qual més el recordarem, sens dubte, serà com a peça clau del grup de folk Els Pavesos, formació que a començament dels anys 70 va portar a terme una tasca importantíssima pel que respecta a la difusió de la cultura popular i el patrimoni musical tradicional dels valencians, recuperant

cançons i melodies que avui dia són imprescindibles en festes, falles i saraus de tota mena.

Des del Col·lectiu Ovidi Montllor (COM), Associació de Músics i Cantants del País Valencià, ja s'havia parlat en un parell de reunions d'organització dels premis Ovidi del 2010 d'homenatjar Els Pavesos per la seua trajectòria artística, atès el delicat estat de salut de Joan Monleon. Com sempre, els homenatges arriben massa tard.

ARTUR HERNÁNDEZ

Festival Inquiet

Des que va començar l'Inquiet, ara fa cinc anys, el nom de Joan Monleon era dels que sempre teníem presents. La gent de l'Inquiet ens movem en una mitjana

d'edat de 25 anys: vam créixer amb el seu programa i, encara que no fora ben vist per una part de la gent de la cultura, la veritat és que avui tots beneficiem poder-lo tenir a Canal 9 (amb aquella secció dels campanars, per exemple, que arribava amb tanta naturalitat a la gent). Trobem imprescindible que hi haja personatges com Joan Monleon, que ho tenia tot molt clar i no per això deixava de fer broma. Ell compaginava tradició cultural, el llegir i les coses ben fetes, amb allò de ser capitans moros, per dir-ho d'alguna forma. Trencava la divisió entre la gent de la cultura, seriosa i estudiant, i el poble donat a la festa: ho feia compatible. Per això vàrem decidir de fer-li l'homenatge l'any passat. Per això i perquè als valencians ens fa falta reconèixer el mèrit de les persones que ens han donat tantes coses: no pot ser que de seguida cremem i oblidem. Ens va emocionar molt que vinguera a Picassent, perquè sentíem veritable admiració per ell. Ens va costar de convèncer-lo, això sí, perquè romaníu prou abandonat per part del món públic i ell deia que no estava per saraus, però va venir. Va venir i vam tornar a gaudir-ne molt de gust. Quan, a la gala de cloenda, va pujar a l'escenari, va estar més de vint minuts tornant a fer de *showman*: va ser increïble, molt bonic. Hi serà per sempre.

JULI ESTEVE

Periodista

El *Monle* tenia només 73 anys, però ja en feia uns quants que la seua gran humanitat patia de mala salut. Tant de cor havia posat sempre en la seua feina que al fi-

nal a penes li'n quedava. Monleon, amb una personalitat molt extravertida, tenia una gràcia especial per a relacionar-se amb el poble pla, que li tenia autèntica devoció. I això sovint no ho acabaven d'entendre els més puristes, que criticaven molt en aquell Canal 9 inicial allò que consideraven un programa trivial i populista, *El show de Joan Monleon*.

Amb el temps, quan arribaren els governs del PP, el programa estrella passà a ser *Tómbola*, una referència internacional de telefem i res a veure amb la simplicitat popular, festiva i benintencionada del xou del Monle. Contra les bestieses de *Tómbola*, pagades a preu d'or amb diners públics, Monleon oposava l'humor d'una nit de *variétés* de cost